

Bernt Stubbe Østergaard:

Den klemte borger i informationssamfundet

De strålende fremtidsudsigter for informationssamfundet, som var forbundet med en teknologisk løsning af samfundsmæssige problemer, er langt fra realiseret.

I den følgende artikel kortlægges interesser hos udstyrsproducenter og i forskellige medievirksomheder. Der er ikke megen plads til inddragelse af borgernes ønsker. Dette belyses ved opstilling af udgifter forbundet med anvendelsen af eet af disse nye medier - teledata - og den mængde information borgeren får for pengene. Den igangværende medieudvikling bidrager ikke til udligning af sociale skel, konkluderer artiklen.

1. Indledning

Demokrati i et af ordets almindelige betydninger, indebærer, at der bør være en høj grad af lighed mellem mennesker, ikke kun i den forstand at alle voksne samfundsmedlemmer - så langt det er muligt - bør have lige indflydelse på afgørelser der berører vigtige sider af samfundslivet, men også i den forstand at forskelle i rigdom, social position, uddannelse og adgang til information ikke bør være så betydelige, at de resulterer i permanent underordning af nogen grupper af mennesker på nogen af samfundslivets mange områder, eller skaber store muligheder i den faktiske udøvelse af politiske rettigheder.¹

Artiklen søger at belyse de forskellige interesser, der gør sig gældende og deres indbyrdes samspil. Hertil kommer de interesser, der ligger hos producenterne af udstyr i mediesektoren. Endelig vurderes mulige konsekvenser for brugerne både økonomisk og med hensyn til informationernes relevans for den enkelte.

Information er en personlig ressource på linie med uddannelse økonomisk formåen, stilling osv., og en ressource, der får stadig stigende betydning. Det kan illustreres blandt andet med Porats opgørelse over fordelingen af arbejdsstyrken i USA på hhv. landbrug, in-

1) T.B. Bottomore, Elite and Society, Basic Books, New York, 1974, p. 122.

Bernt Stubbe Østergaard:

Den klemte borger i informationssamfundet

De strålende fremtidsudsigter for informationssamfundet, som var forbundet med en teknologisk løsning af samfundsmæssige problemer, er langt fra realiseret.

I den følgende artikel kortlægges interesser hos udstyrsproducenter og i forskellige medievirksomheder. Der er ikke megen plads til inddragelse af borgernes ønsker. Dette belyses ved opstilling af udgifter forbundet med anvendelsen af eet af disse nye medier - teledata - og den mængde information borgeren får for pengene. Den igangværende medieudvikling bidrager ikke til udligning af sociale skel, konkluderer artiklen.

1. Indledning

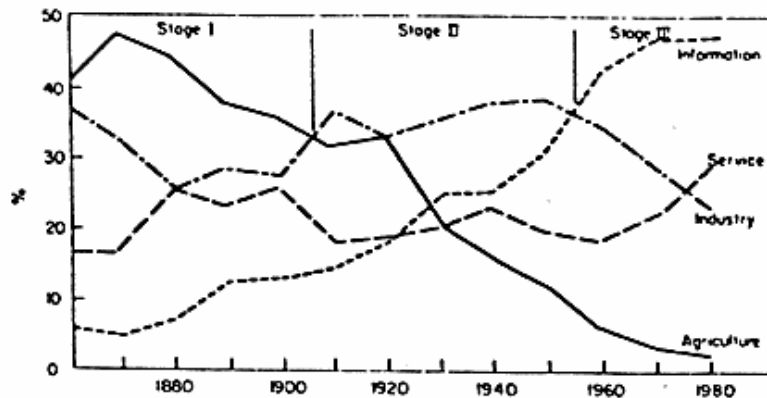
Demokrati i et af ordets almindelige betydninger, indebærer, at der bør være en høj grad af lighed mellem mennesker, ikke kun i den forstand at alle voksne samfundsmedlemmer - så langt det er muligt - bør have lige indflydelse på afgørelser der berører vigtige sider af samfundslivet, men også i den forstand at forskelle i rigdom, social position, uddannelse og adgang til information ikke bør være så betydelige, at de resulterer i permanent underordning af nogen grupper af mennesker på nogen af samfundslivets mange områder, eller skaber store muligheder i den faktiske udøvelse af politiske rettigheder.¹

Artiklen søger at belyse de forskellige interesser, der gør sig gældende og deres indbyrdes samspil. Hertil kommer de interesser, der ligger hos producenterne af udstyr i mediesektoren. Endelig vurderes mulige konsekvenser for brugerne både økonomisk og med hensyn til informationernes relevans for den enkelte.

Information er en personlig ressource på linie med uddannelse økonomisk formåen, stilling osv., og en ressource, der får stadig stigende betydning. Det kan illustreres blandt andet med Porats opgørelse over fordelingen af arbejdsstyrken i USA på hhv. landbrug, in-

1) T.B. Bottomore, Elite and Society, Basic Books, New York, 1974, p. 122.

dustri, service og informationserhverv fra 1860-1980.² Han konstaterer, at der i 1980 var mellem 45 og 50 pct. af arbejdsstyrken i informationserhverv. Udviklingen løber nok noget langsommere herhjemme, men tendensen er tydelig.

Figur 1. Fordelingen af arbejdsstyrken i USA på hovedaktivitetsområder, 1860-1980. Kilde: M. Porat, *The Information Economy*, op.cit.

Det er bemærkelsesværdigt, at husstandsforbruget af massemedier og personmedier i Danmark ligger ret uforandret i perioden 1955-80 på ca. 4 pct. af husstandenes budget. Dette tyder på, at det især er inden for erhvervslivet, at der er satset mere på informationsformidling, -bearbejdning og -lagring. Det er kun inden for de sidst 10 år, at integrerede kredsløb og mikroelektronik for alvor er blevet en del af almindelige forbrugsgoder. For tiden satses hårdt fra industriens side på at åbne nye markeder i forbrugsgodesektoren for mere avancerede informationssystemer. Men herved rokker man ved den hidtidige opdeling af medier og informationsformidling hhv. offentligt og privat regie.

2. Ændringer i mediesituationen

Teledata, kontorautomation, satellit-TV, optiske bredbåndsnet - et hav af nye kommunikationssystemer udvikles med stor hast, giver genlyd i vores arbejdsprocesser og vores billede af verden omkring os.

2) M. Porat, *The Information Economy*, Institute for Communications Research, Stanford University, 1976.

2.1. Ændringer i de eksisterende medier

Der er ikke blot tale om medier med højst forskellige egenskaber, men også om vidt forskellige organisatoriske rammer for de enkelte mediers funktioner i samfundet. I Danmark har de trykte medier udviklet sig som privatejede foretagender, dog med en vis indirekte statslig subsidiering i form af momsfrihed, lave posttakster og udbredt offentlig annoncering. Den offentlige informations netværk er karakteriseret ved meget store etableringsinvesteringer i landsdækkende fordelingsnet, og store krav til standardiseret udstyr og arbejdsprocesser. Først telegrafene, derefter telefonen blev lagt ind under Ministeriet for offentlige Arbejder. Med radioens etablering i 1924 blev en ny institution - Danmarks Radio (DR) - oprettet til produktion af udsendelser - mens rundspredning af radiofoni blev lagt hos Post- og Telegrafvæsenet (P&T). I 1956 kom så fjernsynet til som offentlig tjeneste under DR. Fremstillingen af udstyr til de forskellige medier har hele tiden foregået i privat regie.

Figur 1. Medier og ejerforhold

Medietype	Massemedier	Personmedier
Overførselsform		
Fysisk	Privatejede; for eksempel de trykte medier	Offentlige; for eksempel post
Elektronisk	Offentlige; for eksempel radio/ TV Private; for eksempel videobånd	Offentlige; for eksempel telefon

Det har i høj grad været private producent-interesser, der har været drivende kræfter bag oprettelse af offentlige kommunikationsmonopoler. Disse monopoler har tjent til at skabe et massemarked for udstyr og programmer. Det var for eksempel private radioklubber med meget nære forbindelser til producenter af radiomodtagere, der i

tyverne fik etableret Danmarks Radio. Sidst i fyrrerne var det et fransk firma i samarbejde med Philips, der demonstrerede TVs muligheder i Danmark og skabte grundlaget for en TV-tjeneste.

Det er ikke i det private erhvervslivs interesse, at der skabes en offentlig produktion af udstyr. Således blev et forslag fra BBC i England om produktion af billigere TV-apparater afvist i trediverne. Der har ikke været nogen offentlig produktion af udstyr her i landet, selv om der i forbindelse med en ny TELETEX-tjeneste overvejes at etablere en offentlig produktion i konkurrence med private selskabers produktion.

Ud over de meget store etableringsomkostninger i forbindelse med landsdækkende elektroniske informationssystemer, og den nødvendige standardisering indenlands- og i internationalt regie, er der blevet fremhævet en række begrundelser for det offentlige monopol:

- Hensynet til den begrænsede kanalkapacitet
- Sikring af ensartet betjening af brogerne uanset geografisk placering
- Varetagelse af sikkerhedspolitiske hensyn
- Sikring af informationsformidling til alle borgere
- Sikring af effektive informationskanaler fra politikere og offentlige myndigheder til borgerne
- Sikring af kulturpolitiske målsætninger.

Den statslige interesse i formidling af information til borgerne og mellem borgerne indbyrdes, står til tider i modstrid med private producenters interesse i salg af udstyr. Dette kom tydeligt frem i debatten om et TV-2 eller overgangen til farve-TV omkring 1970. Argumentet fra Radio-branchens Fællesråd var, at et TV-2 ikke indebar noget nyt salg af TV-apparater, hvorfor man anbefalede overgang til farve-TV. Dette synspunkt slog igennem. Konsekvenserne blev et salg på ca. 800.000 farve-TV apparater op igennem 1970erne, men ingen øgning af TV-mediets informationskapacitet.

Mediesektorens parter (radiobranchen, de kommercielle medieorganisationer, Danmarks Radio, Post- og Telegrafvæsenet og de koncessionerede telefonselskaber) er nødsaget til at effektivisere og minimere omkostningerne, hvis de skal have mulighed for at afsætte deres

"produkt". Det fremgår klart af følgende regnestykker for fjernsyn i 1977:

Husstandenes samlede licensudgifter (fratrullet den del, der dækker brug af radio	711 mill. kr.
Husstandenes samlede strømforbrug ved 2,5 timers fjernsynsbrug pr. døgn (hvor apparatet skønnes at bruge 200 W/time til en pris af 25 øre pr. kW/time	80 mill. kr.
Husstandenes samlede udgifter til reparation af fjernsynsapparat (vejet gennemsnit af samtlige reparationsudgifter på fjernsynsapparater i radiobranschen)	172 mill. kr.
Husstandenes anskaffelse af fjernsynsapparat (detailomsætning inkl. afgifter i radiobranschen) ..	1.171 mill. kr.
Antenneudgifter plus tilslutningsafgifter til fællesantenneanlæg på ca. 250 kr. pr. år for lejligheder og ca. 3.000 kr. i eengangsudgift for parcelhuse	300 mill. kr.
Totale udgifter for danske husstande med fjernsynsapparater i 1977	2.434 mill. kr.

Der var ultimo 1977 1.719 tusinde registrerede husstande med fjernsynsapparater; de måtte gennemsnitlig betale 1.415 kr. om året i forbindelse med deres brug af fjernsyn. Til sammenligning brugte en dansk lønmodtagerfamilie gennemsnitlig 7.065 kr. til forbrug af medier, undervisning og forlystelser året før. Der blev brugt 3.050 kr. til bøger, aviser, radio og fjernsyn, etc.

Husstandsudgifter til farve-TV i 1977, forudsat husstanden bor i bylejlighed med fællesantennetilslutning, apparatets indkøbspris er 5.500 kr. og det er anskaffet inden for de seneste 3 år:

Licens	566 kr.
Strømforbrug	45 kr.
Reparation	100 kr.
Anskaffelse af apparat - lejet eller afbetalt over 3 år	1.833 kr.
Antenneudgifter	250 kr.
Total	2.794 kr.

Især i forbindelse med de nye hybrid medier kan ønsket om en hurtig

markedsføring af mediesystemerne medføre en begrænsning af modtager-nes muligheder for at udnytte henholdsvis informationsindhold og mod-tagerudstyr. Således medfører det, hvad angår TELEDATA, at to-vejs kommunikation og mere sofistikerede søgeprocedurer bliver nedpriori-teret. Hensynet til informationsleverandørernes brug for systemet vejer tungere end hensynet til brugernes eventuelt manglende mulig-heder for at få relevant information ud af systemet.

2.2. Ændringer i de hybride medier

Der har hidtil været en tæt sammenhæng mellem medietype og dets or-ganisatoriske indplacering i samfundet. En række af de nye elektroni-ske medier bryder imidlertid med den hidtidige opdeling af medier i enten masse- eller personmedier. Deres "hybride" karakter gør det meget vanskeligt at indplacere dem i den eksisterende mediestruktur. Disse medier kan karakteriseres på tre niveauer:³

- I. De bygger på et ensartet informationsoverførselsprincip - nemlig det digitale.
- II. Stadig flere kommunikationsfunktioner indbygges i samme terminal.
- III. Der sker en integrering af informationsoverførsel, in-formationerbehandling og informationslagring.

Et eksempel på et sådant hybrid medie er TELEDATA. Informationerne i dette system lagres og overføres i digital form (dog omformes de digitale signaler til analog signaler, mens de overføres via tele-fonnettet via en omstillers - et såkaldt modem). Både telefonappara-tet og TV-apparatet får herved nye funktioner. Ideelt set muliggør systemet to-vejs kommunikation - i en dialog med maskinen vælger bru-geren sig frem til den ønskede information eller indtaster meddelel-ser til andre brugere. Det går dog langsommere for brugeren at sende til maskinen end omvendt (75 bits pr. sekund mod 1200 bits pr. sekund den anden vej). Hos den enkelte bruger kan der tilsluttes printer og egen lagerkapacitet.

Informationsleverandørerne skal betale en fast årlig afgift for at tilsluttes systemet. I England, hvor TELEDATA allerede er intro-

3) E. Ploman, "PROPOSAL: A media Policy", Inter Media, no. 5, vol. 7, 1979.

düceret som offentlig tjeneste, ligger den årlige afgift på ca. 50.000 kr. Der skal investeres ca. 100.000 kr. i det nødvendige edb-udstyr (terminal og minicomputer). Hvis man regner med en afskrivning over 5 år, er det 20.000 kr. om året. Omkostningerne i forbindelse med indlæsning, lay-out og ajourføring af 1.000 sider ligger i England på ca. 300.000 kr. om året. Informationsleverandøren skal altså investere op mod 370.000 kr. om året. Dette skal dækkes af en brugeravgift på hver læst informationsside. Da cirka 33 pct. af siderne er oversigts- og registersider, der er gratis for brugerne, skal pengene altså tjenes på de resterende 666 sider (en side i TELEDATA er 24 linier à 40 karakterer). Prisen på de enkelte sider vil afhænge af, hvor svær informationen er at få fat i, hvor vanskelig den er at sætte op, hvor stor efterspørgsel der er på den, og hvor hyppigt den skal revideres. Baseret på de engelske tal sættes gennemsnitsafgiften for forbrugeren til 25 øre pr. side.

Vedrørende Teledataberegningen

Samtaleafgift (svarende til almindelig telefonsamtale-afgift til lokal takst):

30 øre pr. minut kl. 08.00 - 20.00

15 øre pr. minut kl. 20.00 - 08.00

Sideafgift til informationsleverandør (hvor indeks- og reklamesider, samt sider med offentlig information er gratis):

25 øre pr. rene informationsside

Vi forudsætter, at brugeren ser 4 sider i minuttet, samt at halvdelen af de sete sider er gratis. Desuden forudsættes, at brugen er ligeligt fordelt mellem de to perioder af døgnet.

Udstyret består af et modificeret farve-fjernsynsapparat, alfanumerisk tastatur og et modem. Brugeren skal selv købe dette udstyr. Teletekstudvalget, et betænkingsudvalg nedsat af statsministeren i 1978, når i sine overvejelser frem til, at det vil kunne lade sig gøre at anskaffe et alfanumerisk tastatur til en årlig udgift på mellem ca. 200 kr. og 400 kr; denne udgift dækker afskrivningerne. Meget taler for, at udstyret et godt stykke tid endnu vil ligge i den dyre ende, så vi regner med, at 400 kr. årligt i de næste par år er ganske realistisk. For øjeblikket koster det modificerede fjernsyns-

apparat ca. 13.000 kr., ganske vist vil det senere falde i pris, når markedet evt. viser sig at være til stede. 5.000 kr. er merudgifter for Teledata-delen; det beløb vil falde, hvis markedet er til stede med tilstrækkelig stor efterspørgsel, men på den anden side har vi i de senere år været vidner til store prisstigninger på almindelige farve-fjernsynsapparater. Med en 5-årig afskrivning bliver merudgifterne ca. 1.000 kr. om året. Da modemmet tilsyneladende kan gøres meget billigt, har vi valgt at se væk fra dette beløb. De faste udgifter til udstyr bliver altså i begyndelsen i det mindste af en størrelsesorden på 1.400 kr. om året.

I teletekstudvalgets danske beregninger regner man med, at teledatasystemet og terminaludstyr liggende i centrene skal dækkes af brugerne gennem en særlig abonnementsafgift på ca. 400 kr. om året.

Der er kun foretaget ganske få og sporadiske undersøgelser af brugernes interesse i eller behov for en Teledata-tjeneste. Ud fra oplysninger fra andre lande vil brugerne bruge mellem 15 og 84 minutter ugentligt på at se Teledata-sider.

Hvis vi regner med det laveste tal, får vi følgende beregning:

Variable omkostninger

Samtaleafgift (54 x 15 x 0,225 kr.)	182,25 kr.
Sideafgift (54 x 15 x 2 x 0,25 kr.)	405,00 kr.

Faste omkostninger

Abonnementsafgift	400,00 kr.
Leje eller afskrivning af udstyr	<u>1.400,00 kr.</u>
Total.....	2.387,25 kr.

Ved 84 minutters brug ugentligt stiger dette beløb til ca. 5.000,00 kr. om året.

Disse tal kan så sammenholdes med det årlige forbrug af medier i forskellige befolkningsgrupper i 1976 fremskrevet til 1980:⁴

4) Statistiske efterretninger 1/1980.

<u>Befolkningskategori</u>	<u>Medieforbrug</u>	<u>Teledataudgifter</u>
Selvstændige landmænd	3.860 kr. pr. år	
Andre selvstændige	4.900 kr.	
Funktionærer	5.600 kr.	
Arbejdere	5.060 kr.	
Pensionister	3.570 kr.	
Andre	5.600 kr.	
Alle	4.770 kr. pr. år	2.390 kr. pr. år

Det medfører en stigning på mellem ca. 40 og 100 pct. i de forskellige grupperes medieforbrug afhængig af, om systemet bruges 15 eller 84 minutter ugentligt, og hvilken befolkningskategori man tilhører.

Med 15 minutters ugentligt brug får forbrugeren 1620 sider information, der skal betales for plus nogle sider med gratis offentlig information. Dette system skal prøvekøres fra januar 1982, og teleadministrationerne regner med at starte en offentlig tjeneste i 1983/84.

Man kan så spørge sig selv, om forbrugerne vil anskaffe sig systemet på de økonomiske betingelser, der nu hersker, samt hvis de virkelig skaffer sig systemet, om deres udbytte står i noget rimeligt forhold til producenternes og informationsleverandørernes.

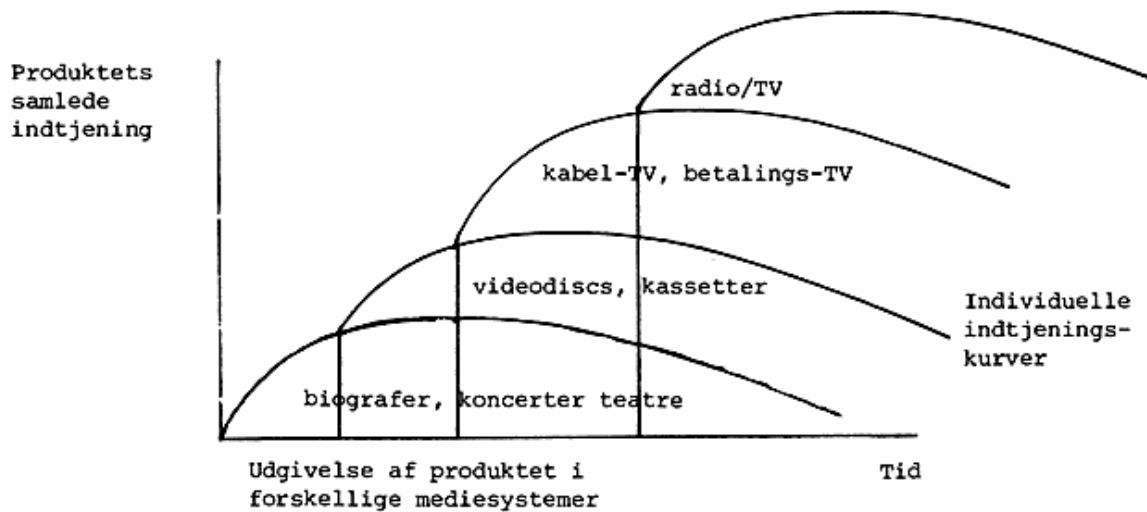
Dette er kun et af de nye systemer, der er på vej. Medieorganisationerne arbejder allerede nu på inddragelse af en række andre nye informationssystemer.

3. Medieorganisationernes inddragelse af nye informationsteknologi

3.1. Film, teater, musikbranchen

Der eksisterer et særdeles kompliceret samspil mellem plade, teater- og filmproducenter på den ene side og de offentlige massemedier (radio/TV) på den anden. Dette står imidlertid over for store ændringer. Således synes strategien hos disse producenter at være opbygningen af et hierarkisk udgivelsesmønster:⁵

5) V. Porter, The Crisis in Public Service Broadcasting. The Hardware Software Connection. Stencil, School of Communication, Polytechnic of London, 1980.

3.2. Dag- og ugeblade

På det trykte medieområde har de store dag- og ugebladskoncerner travlt med at udnytte ny informationsteknologi til deres traditionelle informationsformidling. Ud over forsøg med kassetter, videobånd og AV-midler eksperimenteres med lagring af informationer i databaser, der er direkte tilgængelige for de brugere, der har råd til at betale. De er således de mest aktive deltagere i forberedelsen af TELEDATA-tjenesten.

Endelig deltager nogle koncerner også i kabel-TV projekter. Udviklingen her kan stilles op langs følgende tidsakse:

Dags- og ugepresse — kassette, video, AV — kabel-TV-databaser

3.3. Danmarks Radio

DR har ikke været videre aktiv i forhold til de nye medier, men kører dog en række tekniske forsøg med TEKST-TV. En fællesnordisk TV-satellit NORDSAT er blevet diskuteret, men dens forhold til et dansk TV-2 og til lokal radio/TV er ikke afklaret internt i DR endnu.

3.4. Teleadministrationerne

P& har i årenes løb fået udviklet sit arbejdsfelt inden for samfundets informations-infrastruktur:

Post	Telegraf	Telefon	Giro	Radio	Telex	TV
1624	1854	1897	1919	1924	1935	1956

I perioden 1982-86 står man over for udviklingen af følgende nye tjenester: Telekonferencetjeneste, offentlig personsøgning, Teletex, Teledata, Datel, Alarm- og overvågningssystemer.

Inden for den offentlige telesektor er der i de sidste 20 år sket en forskydning af aktiviteter fra P&T til de koncessionerede telefonselskaber. Den specielle danske struktur på teleområdet med et statsligt monopol og koncessionerede selskaber skal ses på baggrund af monopolets tilblivelse i 1897. På det tidspunkt var der allerede op mod 100 lokale privatejede telefonselskaber. Disse har pga. deres friere stilling mht. investeringer og ansættelser i højere grad kunnet følge den rivende udvikling på området.

Den seneste forlængelse af deres koncessioner for en femårig periode kan tolkes som et ønske fra regeringen om, at finansiering af de nødvendige store investeringer i telesektoren i de kommende år sker via det private internationale kapitalmarked, snarere end via en offentlig låntagning, der skal godkendes i Folketing og finansudvalg. De koncessionerede selskaber ønsker følgende udvikling i deres område:

Telefon (regionalt)	Datanet	Kabel-TV ⁶	Optisk
	Alarmnet	Satellit-TV	bredbåndsnet
	Teledata	signaler	
	Lukkede		
	brugernet		

4. Opdelingen mellem private og offentlige medieformer

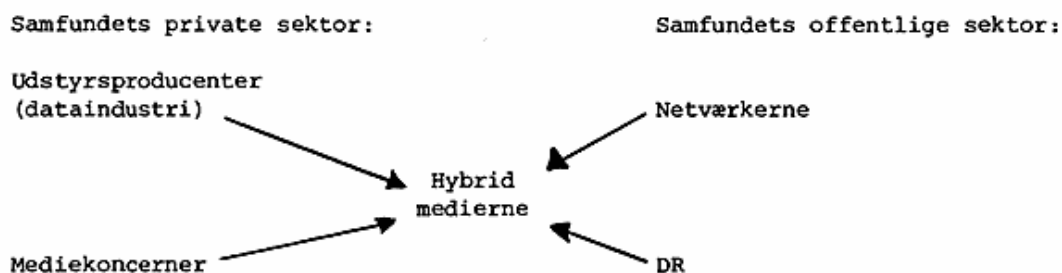
Mens udviklingen af de offentlige monopoler fandt sted med aktiv medvirken fra de private producenters side, og en passiv accept fra de eksisterende kommercielt orienterede medieorganisationer, ser vi nu at udviklingen vender. Ikke alene er det blevet nemmere at betjene afgrænsede grupper af brugere via nye elektroniske medier som kabel-TV, videodisks, bånd osv., men det viser sig også at være en lukrativ forretning for producenter og private mediekoncerner. De kan få

6) Den nylig vedtagne lov om radiospredning åbner nu op for de koncessionerede selskabers deltagelse i kabel-TV området.

afsat deres produkter i flere led, og dermed få en bedre indtjening. Nu skal mediemonopolet i det offentlige brydes, og selektive brugergrupper skal have skræddersyede informationer.

4.1. Kontrol og konflikt

En væsentlig drivkraft bag privatejede elektroniske medier ligger i dataindustrien. Denne har siden Anden Verdenskrig bevæget sig fra produktionen af regnemaskiner til mere integrerede informationsnet, og har i løbet af 60erne og 70erne bevæget sig ind på telekommunikationsområdet. Det bliver derfor væsentligt at spørge: Hvem kommer til at styre udviklingen af de hybride medier?

Sikring af den ensartede betjening af borgerne med informationskanaler og information via et offentlige monopol bliver illusorisk i og med, at de nye hybride medier:

- udviser skellet mellem masse- og personmedier
- muliggør overførsel af "massekommunikation" uden om det offentlige monopol via nye transmissionsteknologier som satellittransmission, kabelanlæg og fysisk distribution af videobånd og -discs

Dertil kommer, at informationssystemerne bliver stadig mere komplicerede og kapitalkrævende, og at informationsformidling spiller en stadig større rolle både samfundsøkonomisk og i den enkelte borgers muligheder for at influere på politiske beslutninger.

Formidlingen af informationen uden om de offentlige monopoler til masseforbrug vil have alvorlige konsekvenser for brugerne. Hvis brugerne for alvor investerer i nyt modtageudstyr så som videobåndoptagere og videodiscs, og accepterer betalings-TV (dvs. at de betaler særskilt for bestemte programmer sendt via et privatejet kabel-TV)

åbnes mulighed for store annoncemarkeder uden om det statslige forbud mod reklame i radio og TV. Dette vil også true de eksisterende dagblades økonomi, og de prøver derfor at vinde tid til at indpasse disse medier i deres egen formidling af informationsprodukter.

En bevægelse væk fra Danmarks Radios udsendelser kan også gøre det sværere at få finansieret programproduktionen gennem forhøjede licensbetalinger. Jeg skal ikke komme nærmere ind på den ineffektivitet, der præger programproduktionen i DR, men det forekommer ikke umiddelbart logisk at komme disse ineffektivitetsproblemer til livs ved at forringe mulighederne for at producere gode programmer. Her er der ikke blot tale om financer til virksomheden, men også om det begrænsede kvalificerede mandskab, vi råder over (de journalistiske kræfter) til produktionen af udsendelserne. De vil utvivlsomt kunne få højere lønninger i privat regie, men de vil også blive sat til at lave helt andre slags programmer.

Person-til-person trafikken kan blive stærkt påvirket af erhvervslevets overgang til Teletext - det kan reducere postmængden med op til 40 pct., og i det hele taget gøre det mindre attraktivt for staten at udbygge eller blot opretholde det nuværende serviceniveau på postområdet.

4.2. Medier, organisationer og informationsindhold

Mediernes tilknytning til forskellige organisationer i samfundet har stor indflydelse på informationsindholdet, der formidles gennem disse og dermed det udbytte forskellige samfundsgrupper får af disse.

Den trykte presses tilknytning til politiske partier, bestemte interesseorganisationer, annoncører osv. virker som filter på de informationer og synspunkter, der videreformidles. Der har også været forsøg på at holde bestemte stofområder inden for bestemte organisationer, således har dagspressen traditionelt hævdet deres ret til nyhedsstof. Det er en række af de store dagblade, der i fællesskab ejer Ritzaus Nyhedsbureau, og nyheder i radio og TV anvender i vid udstrækning aviser og Ritzaus som kilder. I mange år hed radionyhederne - Pressens radioavis. Med publiceringsreglerne i 1964 blev dette ændret til at "radioavisen skal afspejle dagens nyheder". Denne passus blev strøget ved revisionen i 1977, men tilbage står, at radio/TV kun i ringe grad laver opsøgende journalistik, blandt andet fordi kilder til oplysninger ikke nyder samme beskyttelse i radio/TV som i de

trykte medier.

5. Afslutning

Meget af den igangværende udvikling på forbruger- og medieområdet er tilsyneladende drevet frem af virksomhedernes behov for at få afsat deres produkter, snarere end noget konstateret informationsbehov hos brede grupper i befolkningen. De professionelle informationssystemer derimod synes tydeligt at satse på overskuelige lagrings- og sorteringsmuligheder samt hurtigt og effektiv kontakt til udvalgte grupper og enkeltpersoner. Informationsteknologien åbner for en mængde informationsmuligheder. De grupper, der mest præcist har grebet disse og anvendt dem til egen vinding, er erhvervslivet, og de af os, der gennem et erhvervsarbejde har en daglig omgang med nye mediemuligheder. Det udbud af medier, der med tiden skal overtage eller supplere vores nuværende massemedier, giver os imidlertid ikke mere styr over vores tilværelse, end vi har nu. "De der formulerer krav, skal få det opfyldt, mens de der ikke kræver noget, skal få lov til at betale", synes at kunne beskrive den nuværende situation.